

Pasient- og brukerombudet i Nordland

Statens Hus
8002 BODØ

Deres ref.:

Vår ref.:

Saksbehandler:

Dato:

Kjersti Syversen

15/8034-2

Camilla Closs Walmann

08.10.2015

Lovfortolkning - Fritt behandlingsvalg og fritt sykehusvalg i psykisk helsevern - pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4

Vi viser til e-post 2. september 2015 fra Pasient- og brukerombudet i Nordland med spørsmål om retten til fritt behandlingsvalg/fritt sykehusvalg for pasienter i psykisk helsevern.

Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 om fritt sykehusvalg er vedtatt endret, og endringene vil trolig gjelde fra 1. november 2015. Ny § 2-4 vil hete Rett til fritt behandlingsvalg, og betegnelsen «fritt behandlingsvalg» erstatter «fritt sykehusvalg». I den nye ordningen ligger også en utvidelse av pasientenes valgmuligheter fordi pasientene som har rett til nødvendig helsehjelp også kan velge å få helsehjelp hos private virksomheter som er godkjent for å levere nærmere definerte tjenester mot betaling fra staten. Mer informasjon om ordningene finnes her: <https://helsenorge.no/frittisykehusvalg/blir-til-fritt-behandlingsvalg>

Retten til fritt sykehusvalg gjelder i forbindelse med planlagt undersøkelse og/eller behandling i spesialisthelsetjenesten innenfor psykisk helsevern, rusmiddelmisbruk og somatikk. Valgretten gjelder behandling, og den gjelder også i et behandlingsforløp så lenge det er forsvarlig å bytte behandlingssted. Pasienter kan i utgangspunktet velge hvor behandling kan skje, men ikke nivået på behandlingen, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 andre ledd. Retten til fritt sykehusvalg innebærer ikke rett for pasienten til å velge en mer spesialisert behandling enn pasienten er henvist for. Retten gjelder i utgangspunktet også i det psykiske helsevernet, men ikke for pasienter under tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern dersom valg av behandlingssted vil være uforsvarlig eller i betydelig grad egnet til å svekke formålet med det tvungne vernet. Alle disse prinsippene blir videreført når fritt sykehusvalg blir til fritt behandlingsvalg.

Bakgrunnen for henvendelsen til direktoratet er spørsmål om pårørende til pasienter innlagt i voksenpsykiatrien, som opplever at behandlingen ikke hjelper deres sønn/datter, kan be sykehuset om å henvise sønnen/datteren til et annet sykehus.

Fritt valg av behandlingssted er en rettighet for pasienten, og pårørende har i utgangspunktet ikke rett til å velge behandlingssted for pasienten¹. Dersom en samtykkekompetent pasient som er innlagt i voksenpsykiatrien ikke selv uttrykker ønske om å bytte behandlingssted, skal ikke sykehuset henvise pasienten til et annet sted bare på bakgrunn av en oppfordring fra pårørende. Samtidig kan foreldres vurdering av pasientens helsetilstand og utbytte av helsehjelpen være relevant for behandleren å ta med i betraktningen når videre helsehjelp planlegges.

Hvis pårørende tar opp spørsmålet om henvisning til et annet behandlingssted etter ønske fra pasienten, gjelder de vanlige reglene for fritt sykehusvalg. Før pasienten henvises videre bør derfor sykehuset undersøke om bytte av behandlingssted er pasientens eller de pårørendes ønske.

Mer informasjon om pårørende og deres ulike roller finnes på Helsedirektoratets hjemmesider:

<https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/veileder-om-samarbeid-med-parorende-innen-psykiske-helsetjenester>

Pasient- og brukerombudet opplyser i henvendelsen at i de aktuelle sakene har de pårørende tatt opp ønsket om bytte av behandlingssted med sykehuset, men ikke fått noen hjelp til dette. Retten til fritt sykehusvalg gjelder i hele behandlingsforløpet. Når en pasient under døgnbehandling ønsker å bytte behandlingssted må derfor behandelende enhet henvise pasienten til ønsket behandlingssted, så lenge vilkårene og forutsetningene nevnt over er oppfylt. Dersom behandler mener det vil være faglig uforsvarlig å bytte behandlingssted, må pasienten få informasjon om dette slik at hun eller han kan revurdere sitt ønske. Hvilken informasjon som er gitt føres i pasientjournalen. Dersom pasienten fastholder ønsket om å bytte behandlingssted, må behandelende enhet bistå.

Når pasienten er skrevet ut av sykehuset, eller hvis pasienten får poliklinisk behandling vil det normalt være fastlegen som henviser pasienten til et annet behandlingssted.

Vennlig hilsen

Kristin Cordt-Hansen e.f.
avdelingsdirektør

Camilla Closs Walmann
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

¹ Foreldre kan samtykke til helsehjelp på vegne av barn under 16 år, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4. Foreldre kan også samtykke til helsehjelp for pasienter mellom 16 og 18 år som ikke har samtykkekompetanse, jf. § 4-5. Se Helsedirektoratets rundskriv til pasient- og brukerrettighetsloven <https://helsedirektoratet.no/Sider/Pasient-og-brukerrettighetsloven-med-kommentarer.aspx>.

